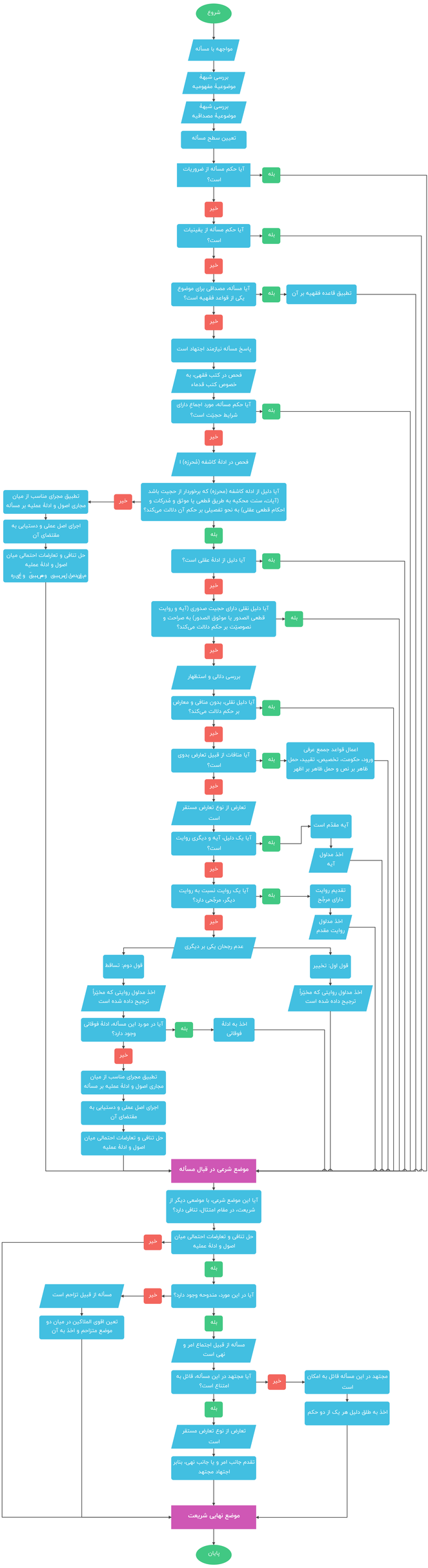
شروع
مواجهه با مسأله
بررسی شبهۀ موضوعیۀ مفهومیه
بررسی شبهۀ موضوعیۀ مصداقیه
تعیین سطح مسأله
آیا حکم مسأله از ضروریات است؟
بله
خیر
آیا حکم مسأله از یقینیات است؟
بله
خیر
آیا مسأله، مصداقی برای موضوع یکی از قواعد فقهیه است؟
بله
تطبیق قاعده فقهیه بر آن
خیر
پاسخ مسأله نیازمند اجتهاد است
فحص در کتب فقهی، به خصوص کتب قدماء
آیا حکم مسأله، مورد اجماع دارای شرایط حجیّت است؟
بله
خیر
فحص در ادلۀ کاشفه (محرزه) ا
آیا دلیل از ادله کاشفه (محرزه) که برخوردار از حجیت باشد (آیات، سنت محکیه به طریق قطعی یا موثق و مُدرَکات و احکام قطعی عقلی) به نحو تفصیلی بر حکم آن دلالت می‌کند؟
خیر
تطبیق مجرای مناسب از میان مجاری اصول و ادلۀ عملیه بر مسأله
اجرای اصل عملی و دستیابی به مقتضای آن
حل تنافی و تعارضات احتمالی میان اصول و ادلۀ عملیه
بله
آیا دلیل از ادلۀ عقلی است؟
بله
خیر
آیا دلیل نقلی دارای حجیت صدوری (آیه و روایت قطعی الصدور یا موثوق الصدور) به صراحت و نصوصیّت بر حکم دلالت می‌کند؟
بله
خیر
بررسی دلالی و استظهار
آیا دلیل نقلی، بدون منافی و معارض بر حکم دلالت می‌کند؟
بله
خیر
آیا منافات از قبیل تعارض بدوی است؟
بله
اعمال قواعد جمع عرفی
ورود، حکومت، تخصیص، تقیید، حمل ظاهر بر نص و حمل ظاهر بر اظهر
خیر
تعارض از نوع تعارض مستقر است
آیا یک دلیل، آیه و دیگری روایت است؟
بله
آیه مقدّم است
اخذ مدلول آیه
خیر
آیا یک روایت نسبت به روایت دیگر، مرجّحی دارد؟
بله
تقدیم روایت دارای مرجّح
اخذ مدلول روایت مقدم
خیر
عدم رجحان یکی بر دیگری
قول اول: تخییر
اخذ مدلول روایتی که مخیّراً ترجیح داده شده است
قول دوم: تساقط
اخذ مدلول روایتی که مخیّراً ترجیح داده شده است
آیا در مورد این مسأله، ادلۀ فوقانی وجود دارد؟
بله
اخذ به ادلۀ فوقانی
خیر
تطبیق مجرای مناسب از میان مجاری اصول و ادلۀ عملیه بر مسأله
اجرای اصل عملی و دستیابی به مقتضای آن
حل تنافی و تعارضات احتمالی میان اصول و ادلۀ عملیه
موضع شرعی در قبال مسأله
آیا این موضع شرعی، با موضعی دیگر از شریعت، در مقام امتثال، تنافی دارد؟
حل تنافی و تعارضات احتمالی میان اصول و ادلۀ عملیه
خیر
بله
آیا در این مورد، متوجه وجود دارد؟
خیر
مسأله از قبیل تزاحم است
تعیین اقوی الملاکین در میان دو موضع متزاحم و اخذ به آن
بله
مسأله از قبیل اجتماع امر و نهی است
آیا مجتهد در این مسأله، قائل به امتناع است؟
خیر
مجتهد در این مسأله قائل به امکان است
اخذ به طبق دلیل هر یک از دو حکم
بله
تعارض از نوع تعارض مستقر است
تقدم جانب امر و یا جانب نهی، بنابر اجتهاد مجتهد
موضع نهایی شریعت
پایان